

*A többszólamú zenei érzék
fejlesztése.*

*A reprodukzív képzelet
fejlesztése*

(manipuláció, improvizáció)

- „Nem tud tisztán énekelni, aki mindig csak egy szólamban énekel. Az egyszólamú tiszta éneket is csak kétszólamú énekben lehet egészen megtanulni. A két szólam egymást igazítja, egyensúlyozza.”

Kodály: Énekeljünk tisztán. Előszó; 1941.

Az ezután következő témáknál sok az átfedés, hiszen itt is lesznek ritmikai, dallami feladatok, a készség- és képesség-fejlesztésnél sokat említett témák.

Az eddig megtanult zenei jelenségeket és módszereket használjuk, kicsit másképp, törekszünk a „zenei életszerűsége”.

Felelősség! Hogyan használjuk ki jól a heti 2 órát? Erről majd a következő előadásban is lesz szó. Rövid, változatos feladatokat tervezzünk!

A most következő témákat a különböző tantárgy-pedagógia könyvek más-más hangsúllyal és sorrendben tárgyalják, több jó megoldás van.

Saját tp. könyvünkben (Réti-Döbrössy: Az ének-zene tantárgy-pedagógiája) a hasonló nevű fejezetekben sok példa található ábrákkal, magyarázatokkal

A többszólamú érzék fejlesztése

Örök többszólamúságban élünk.

Figyelmünk irányultságától függően a számunkra fontos hangzásokat helyezzük

előtérbe:

hallásunkkal (éppen úgy, mint látásunkkal)

állandóan szelektálunk,

megosztjuk a figyelmünket.

A környező világ hanghatásai számtalan rétegből állnak:

zajok, zörejek, utcai hangok,
a természet hangjai, beszédhangok,
zenei hangok, stb.

A *többszólamúság* olyan figyelemmegosztást igényel, amely egyidejűségében több rétegű.

Célunk, hogy *kisiskolás kortól* (óvodától?) kezdve

- hozzászoktassuk a gyerekeket a többszólamú zenei *megszólalásokhoz*,

- fejlesszük a többszólamú *zenei* hallás iránti érzéküket,

- s így a *valódi többszólamúságot* minél hamarabb elérhessük.

Ehhez először az egyszólamú zenélésben kell jártassá válniuk!

A zenei nevelés során egyik fontos feladatunk, hogy minél több ritmus-, ill. dallamfordulatot raktároztassunk el zenei emlékezetünkben.

Kodály szavai:

„Fokozatos, de következetes legyen az átmenet egyszólamúságról többszólamúságra. Már egyes ritmuselemek, hangközök begyakorlása is nagyobb érdeklődést kelt, ha két csoport *felváltó* énekével, játékosan történik.”

Fontos!

A többszólamú érzék zenei fejlesztése szervesen kapcsolódik a képességfejlesztéshez, zenehallgatóvá neveléshez!

Ne várjunk vele, keressük a lehetőségeket és éljünk velük minél gyakrabban!

De vigyázzunk, csak olyan ritmus-, dallamfordulatot használjunk, amelyben TUDOTT (automatizált, azaz készségszintű) fordulatok (nem csak elemek) szerepelnek!

Szerencsés, ha ismert dalok ritmusát, dallamát vesszük alapul.

Megvalósítás:

Ritmikai feladatok:

Mondóka + egyenletes járás (esetleg ritmustaps)

Ritmusvisszhang (folyamatosan, szünet nélkül, a tanító mérőjével; fokozatosan nehezítve)

Ritmus-felelgetős (lehetőleg négy ütésnyi)

Reprodukció (fokozatosság!):

Ritmus quodlibet (kártyák összekeverése, azonos dalhoz tartozókat azonos színnel)

Ritmuskánon (tábláról, vagy csak hallás után – nehéz!)

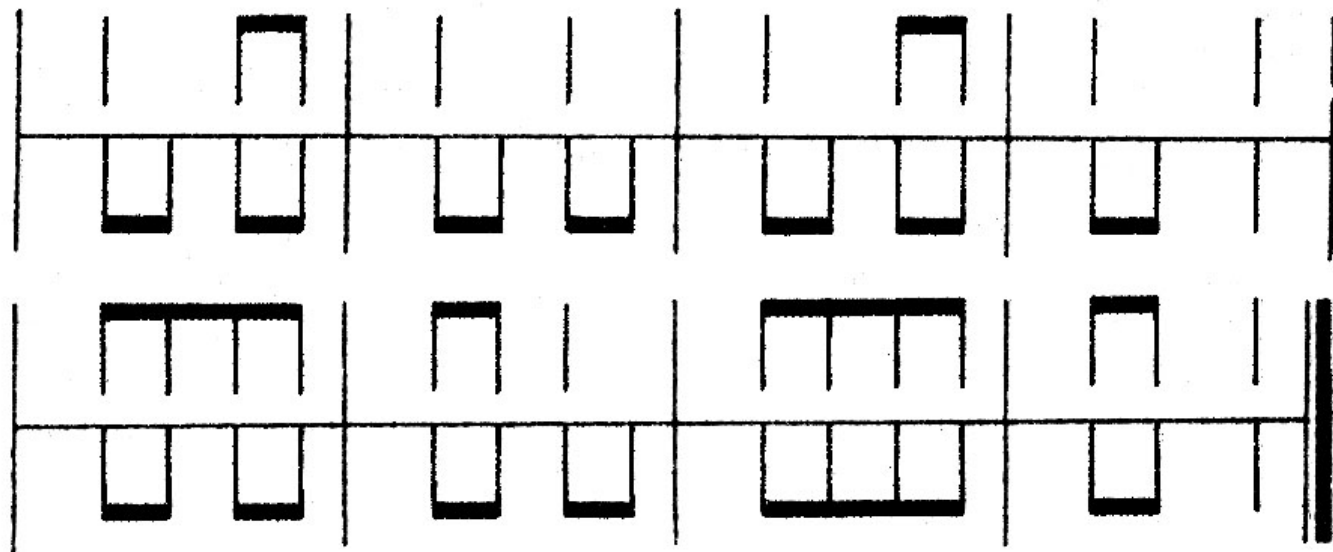
Kétszólamú ritmusgyakorlat

(pl. két „nóta” ritmusa azonos időben – köv. dia)

Hanem ilyet még nem próbáltunk! Egyik csoport egyik, a másik egy másik nótát kopog
el, például így:

1. csop. Esik az eső:

2. csop. Szébb a páva:

Dallami feladatok:

Dal + mérőjárás

Felelgetős (tanító kézjele alapján vagy
könyvből)

Tíz kérdés:

mi

szó

lá

Tíz felelet:

1. Közép erősen

| | |
szó mi szó?

Közép erősen

| | |
szó mi -dó!

2. Halkan

| | |
lá szó mi?

Halkan

| | |
lá szó dó!

3. Élénken

□ □ |
lá-lá szó-szó mi?

Lassan

□ | |
mi-mi szó dó!

4. Halkan

□ □ |
mi-mi dó-dó szó?

Közép erősen

| □ |
szó szó-szó dó!

5. Közép erősen □ □ | Halkan □ | |
szó-lá lá-szó mi? dó-dó mi mi!
6. Halkan □ □ □ | Közép erősen | □ |
szó-lá lá-szó mi-mi mi? dó mi-mi mi!
7. Halkan | | | Halkan □ □ |
szó lá szó? mi-dó mi-dó mi!
8. Lassan, halkan | | | Élénken □ □ |
mi mi mi? szó-szó mi-szó dó!
9. Közép erősen □ □ | Halkan □ □ |
lá-szó mi-lá szó? lá-lá szó-szó mi!
10. Halkan | | | Élénken □ □ |
mi lá mi? lá-szó mi-szó dó!

Elkészönnnek:

| □ □ |
lá szó-szó mi-mi mi

□ □ □ |
szó-szó mi-szó dó-dó dó

Ezt a jó tréfát máskor is megcsinálhatjuk.

Tanító tartott kézjeléhez másik szólam

Tisztán énekeljük:

s —————

s — f — m —

s — f — l — s —

d —————

d — s — f — m

d —————

l —————

l — s — f

f —————

f — m — r —

r —————

l — s — f —

Dallam-quodlibet (minta alapján, jól együttcsengő dalokkal!)

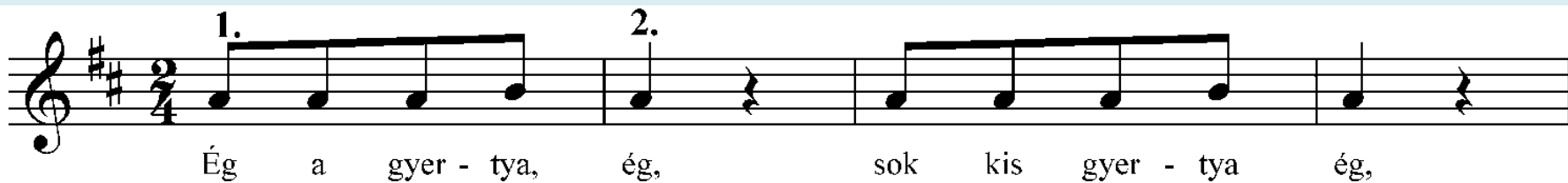
The image shows a musical score for a quodlibet. It consists of two staves of music in D major (two sharps) and 2/4 time. The melody is simple and repetitive, consisting of eighth and quarter notes. The lyrics are in Hungarian and are placed below the notes. The score is divided into four measures by vertical bar lines.

Zsipp, zsupp, ken - der - zsupp, Ha meg - á - zik, ki - dob - juk.
A - ki nem lép egy - szer - re, Nem kap ré - test es - té - re.

Dal + osztinató

(osztinató „megközelítése” – felismertetés és megnevezés; vagy reprodukció – tábláról, könyvből)

Kánon (de akár Quodlibet is lehet)

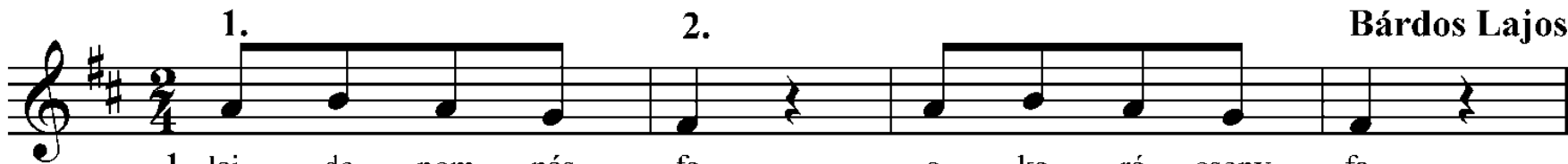
1. 2.
Ég a gyer - tya, ég, sok kis gyer - tya ég,

Jaj, de szép a ka - rá - csony - fa, ég - jen so - ká még!

Bárdos Lajos

1. 2.

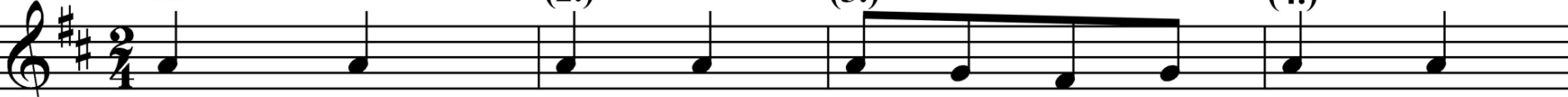
1. Jaj, de pom - pás fa a ka - rá - csony - fa,
2. Min - den á - ga ég, gyö - nyö - rû - en ég!

nincs ár - nyé - ka, csak já - té - ka, jaj, de pom - pás fa!
Ka - rá - csony - fám csil - log, mint a csil - lag - fé - nyes ég.

2, vagy akár 4 szólam is lehet mindkét dal!

1. (2.) 2. (3.) népdal (Weöres S.) (4.)

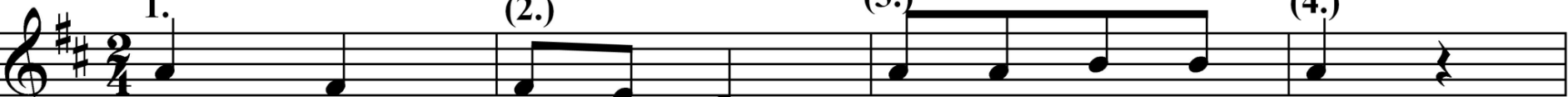

1. In - gó - bin - gó, ki - ke - le - ti nád - szál,
2, Recs - csen - rop - pan je - ge - nye - fa - ké - reg,

vár - nak lur - kók o - da - ki - a ház - nál.
vár - nak lur - kók kö - szön - te - ni té - ged.

1. (2.) 2. (3.) Szőnyi E. - Weöres S. (4.)

1. Jöt - tem ka - ri - kán, ki - csi ta - li - gán,
2. Kor - dé, ko - co - gó ta - li - ga - ke - rék,

há - rom vé - ka fü - le - mü - le é - ne - kel a fán.
há - rom vé - ka jó - kí - ván - ság, áld - jon meg az ég!

1.

2.

Meg - fog - tam egy szú - nyo - got, na - gyobb volt egy ló - nál;

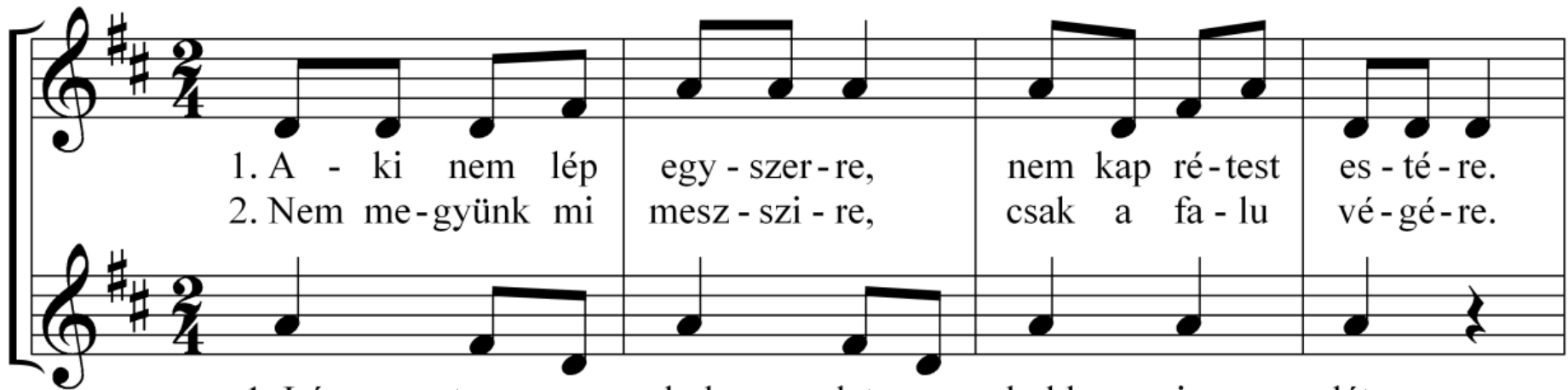
Ki - sü - töt - tem a zsír - ját, több volt egy a - kó - nál.

A - ki ez - tet el - hi - szi, sza - ma - rabb a ló - nál.

A - ki ez - tet el - hi - szi, sza - ma - rabb a ló - nál.

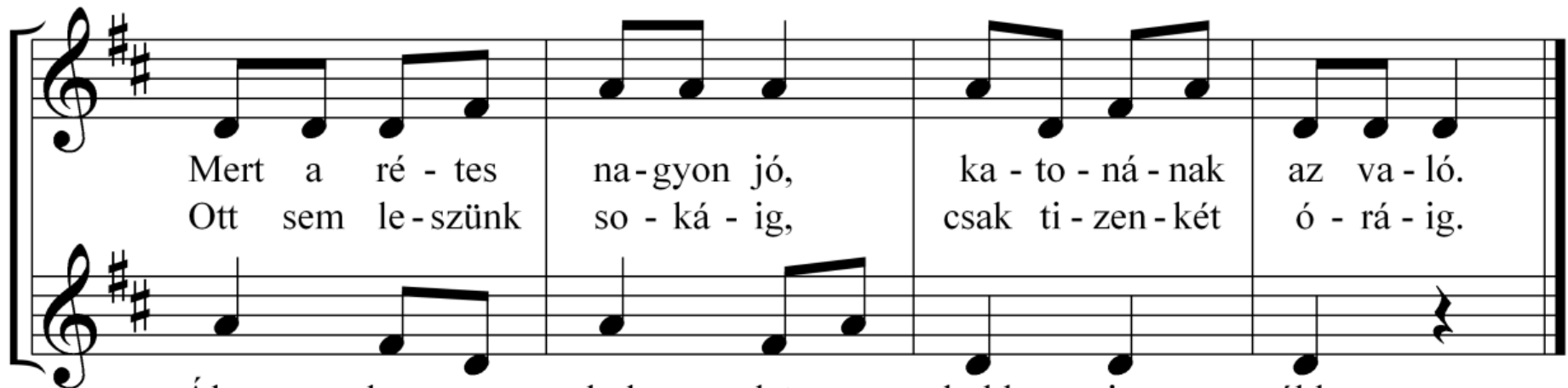
Komponált dalok – nehéz!

Minták:

1. A - ki nem lép egy - szer - re, nem kap ré - test es - té - re.
2. Nem me - gyünk mi mesz - szi - re, csak a fa - lu vé - gé - re.

1. Lá - tom a hol - dat, a hold is lát,
2. Né - zem a hol - dat, a hold is néz,
I see the moon and the moon sees me,

Mert a ré - tes na - gyon jó, ka - to - ná - nak az va - ló.
Ott sem le - szünk so - ká - ig, csak ti - zen - két ó - rá - ig.

Ál - dom a hol - dat, a hold is áld.
Fényt vet az ég - re egy tit - kos kéz.
Good bless the moon and the moon bless me.

Módszertani tanácsok

1. A tanító legyen képes önállóan megszólaltatni az összes kétszólamú ritmikai és dallami feladatot.
2. Amíg az osztály nem tudja az adott feladatot biztonságosan megszólaltatni, a tanító mérőkoppja vagy dobbantása jól hallható legyen.
3. Ha énekes feladatot végeznek, az ütemek első hangjait beénekelheti a tanító segítségként az egyes szólamokba, amíg nem képesek önállóan, hibátlanul megszólaltatni.

4. Ritmusosztinátónál előbb az osztály fele hangoztassa a fő szót, ill. a kíséretet, majd egyre kisebb csoportok, végül próbálkozhatunk egyénileg is, egy-egy ügyes gyerekkel megszólaltatva mindkét szót.

5. Vigyázzunk, hogy jól illeszkedjen formailag a dalhoz az osztinató: bipódikus dallamhoz 1 vagy 2 ütemet, tripódikushoz 1 vagy 3 ütemes kíséretet kapcsoljunk! (és természetesen eltérjen a dal ritmusától is).

6. A többszólamú ritmus megszólaltatásának színesítéséhez használjuk ki a gyerekek gazdag fantáziáját a zajt keltő eszközök terén is (dióhéj, sajtos dobozok, háztartási eszközök, stb.)

7. Hasznos minden többszólamú megszólaltatás kontrollálásához egy „figyelő csoportot” kijelölni, akik hallgatóként követik a muzsikálást, majd véleményezik is, kiemelve a jót és szépet, de nem elhallgatva a hibákat!

8. A többszólamra-figyelés képességét fejleszthetjük a zenehallgatások során is. Előző órán megtanítva a fődallamot vagy dallamrészleteket, a zene hallgatásakor hozzádúdolva – esetleg ritmusrészletet megszólaltatva – az előadás részeseivé válnak, s így a közös muzsikálás maradandó élményét nyújthatjuk növendékeinknek.

A reprodukív zenei képzelet fejlesztése

A ritmikai és dallami készségfejlesztés során a tanulók sokoldalú gyakorlatra tesznek szert különféle ritmus- és dallammotívumok hangoztatásában, felismerésében, lejegyzésében és jelről való reprodukciójában.

Ugyanakkor tudatossá válik a tanulóknál, hogy ezek a motívumok nemcsak egy-egy dal egyedi jellemzői, hanem a zene **általános szerkezeti elemei**, amelyek különféle dallamokban más-más kombinációban fordulnak elő. A dalanyagból ezeknek a szerkezeti elemeknek összeillesztési módjai is kielemezhetők, általánosíthatók.

A készségfejlesztés eredményeképp tehát a tanulók tudatában sokféle ritmus és dallammotívum él a dalanyagtól már függetlenül, és ismerik a motívumok összekapcsolásának egyikét módját, változatát.

Szabad zenei szerkesztés (manipuláció)

Az improvizatív készség fejlesztéséhez szükséges.

Játékos formában már első osztálytól kezdve alkalmazzuk.

Sok a hasonlatosság a ma említett korábbi pontokkal, valamint a képességfejlesztésről szóló előadásokban.

A zenei tapasztalatok („zenei szótár”) szabadabb alkalmazásával:

Szabad zenei szerkesztés (manipuláció)

Improvizáció (= rögtönzés)

Manipuláció

Szabad zenei szerkesztés = adott részegységek szabad variációja

Néhány példa:

Ritmus v. dallammotívumok sorrendjének meghatározása, vagy válogatás közülük.

Ritmusszaporítás vagy -fogyasztás

Dalmontázs

pl. mrdr d l, ddr m z l,l, t, dd r mdrd l, l,

Szöveg variációja

Adott dalhoz másik, azonos ritmusú dal szövegének társítása (pl. Házasodik a tücsök + Még azt mondják)

Ugyanaz a dal más karakterrel énekelve

Improvizáció

Leggyakoribb helyzetek:

Mondókára dallam rögtönzése, megadott minta szerint.

Kérdésre felelet rögtönzése (ritmus, továbbá dallam szolmizálva vagy szöveggel)

Dallam- vagy ritmussorok befejezése

Hiányzó részek kitöltése (ritmus vagy dallam)

További játékos feladatok: (elsősorban ritmusra)

Dominó

Kígyó

Köszönöm a figyelmet!